

24. VZDĚLÁVÁNÍ

Převážná většina údajů v této kapitole (tab. 24-1. až 24-34.) byla převzata ze zdrojů rezortního pracoviště státní statistické služby Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Údaje o státních vysokých školách přebírá MŠMT od Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany, která je zřizují.

Údaje v tabulce 24-35. pocházejí z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) zajišťovaného ČSÚ. Podrobnější údaje o VŠPS lze získat v kapitole 10. Trh práce, část B.

Zdrojem dat pro tabulku 24-36. je výběrové šetření jednotlivců s názvem Šetření o vzdělávání dospělých, neboli *Adult Education Survey* (AES). Zdrojem dat pro tabulky 24-37. a 24-38. je šetření Vzdělávání zaměstnanců, neboli *Continuing Vocational Training Survey* (CVTS) – výběrové šetření ekonomických subjektů.

Poznámky k tabulkám

Data za všechny uvedené druhy škol, kromě vysokých škol, jsou publikována za školní rok a vykazována podle stavu k 30. září. Data za vysoké školy jsou čerpána ze systému Sdružených informací matrik studentů (SIMS), kam veřejně i soukromé vysoké školy předávají údaje o studujících, poprvé zapsaných studentech a absolventech. Publikované údaje jsou v případě počtu studentů podle stavu k 31. prosinci daného roku; údaje o poprvé zapsaných studentech a absolventech za kalendářní rok. Zdrojová databáze SIMS je trvale doplňována a aktualizována, včetně zpětných oprav; údaje publikované v této ročence odpovídají stavu zpracování ke dni 20. ledna 2017.

Počty učitelů (tj. včetně ředitelů, jejich zástupců a výchovných poradců), resp. v případě vysokých škol profesorů, docentů a ostatního pedagogického personálu jsou přepočteny na plně zaměstnané. Do celkových údajů jsou zahrnuta i data za školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Děti/žáci/studenti mateřských až vyšších odborných škol a studenti státních vysokých škol jsou vykazováni v počtech studií (tj. je-li např. jeden žák/student zapsán ve více studijních programech či na více školách, započítává se do příslušného údaje vícekrát). Na rozdíl od toho studenti veřejných a soukromých vysokých škol jsou vykazováni ve fyzických osobách (tj. jeden student, bez ohledu na to, kolik škol či programů studuje, je v každém z údajů započten jen jednou). Celkové počty studentů, absolventů a poprvé zapsaných na veřejně a soukromé vysoké školy tak nemusejí souhlasit se součty za jednotlivé vysoké školy, případně jednotlivé formy studia a typy studijních programů.

Děti, resp. žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) mohou být individuálně integrováni do běžných tříd, zařazeni do speciálních tříd na běžných školách, nebo navštěvovat školy zaměřené primárně na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Za **cizince** jsou považovány děti, žáci a studenti, jejichž státní občanství je jiné než české. U dětí, žáků a studentů je zaznamenáno pouze jedno státní občanství uvedené při zápisu do školy, případně jeho poslední aktualizovaná podoba.

Zřizovatelé škol, s výjimkou vysokých, se dělí na veřejné a neveřejné. Veřejným zřizovatelem může být MŠMT, obec či svazek obcí, kraj nebo jiný rezort státní správy. Neveřejnými zřizovateli škol jsou církev či privátní sektor. Vysoké školy se dle zřizovatele dělí na školy veřejné, soukromé a státní.

Tab. 24-1. a 24-2. Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání slouží k přípravě dětí pro vstup do povinné školní docházky. Kromě mateřských škol jej zajišťují přípravné třídy základní školy a přípravný stupeň základní školy speciální, obojí zřizované při základních školách. Přípravné třídy umožňují připravit děti (např. se sociálním či jazykovým znevýhodněním) pro úspěšné zahájení povinné školní docházky. Přípravný stupeň základní školy speciální umožňuje nezbytnou přípravu na vzdělávání dětem s těžším mentálním postižením, postižením více vadami a autismem.

Tab. 24-3. a 24-4. Základní vzdělávání

Základní vzdělávání je součástí povinné školní docházky. Povinnou školní docházku zahajují podle zákona děti ve věku šesti let, v případě dětí s odkladem povinné školní docházky nejpозději ve věku osmi let. Povinná školní docházka trvá devět let, pět let na prvním stupni a čtyři roky na druhém stupni základních škol. Vzdělávání v základní škole speciální má deset ročníků, kdy první stupeň je tvořen prvním až šestým ročníkem, druhý stupeň sedmým až desátým ročníkem. Základní vzdělávání pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem, může s předchozím souhlasem MŠMT trvat deset ročníků; první stupeň je tvořen prvním až šestým ročníkem a druhý stupeň sedmým až desátým ročníkem.

Žáci mohou základní školu opustit dříve a povinnou školní docházku dokončit v nižších ročnících víceletých gymnázií a v osmiletém oboru tanec na konzervatořích.

Tab. 24-5. až 24-16. Středoškolské vzdělávání

Středoškolské vzdělávání zahrnuje několik různých druhů vzdělávání nabízeného ve středních školách.

Střední vzdělávání označuje (v denní formě) dvouleté vzdělávací programy ukončené závěrečnou zkouškou (bez získání výučního listu či maturitního vysvědčení).

Střední vzdělávání s výučním listem označuje (v denní formě) dvouleté nebo tříleté vzdělávací programy, jejichž úspěšným ukončením absolvent získává výuční list.

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou označuje maturitní obory, ve kterých absolvent získává maturitní vysvědčení. Toto vzdělávání je realizováno ve dvou variantách:

- **všeobecné**, které má neprofesní charakter vzdělávání a je určeno pro přípravu na další studium. Jedná se zpravidla o obory gymnázií. V současné době mají obory gymnázií dvoji podobu – čtyřletou, do které odcházejí absolventi základních škol po úspěšném dokončení 9. ročníku, a víceletou (osmiletou a šestiletou) pro žáky z nižších ročníků základních škol (z 5., resp. 7. ročníku);
- **odborné**, které má profesní charakter vzdělávání, je v délce čtyř let a ukončené maturitní zkouškou.

Návstavné studium trvá v denní formě dva roky a je zakončené maturitní zkouškou. Je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v délce tří let denní formy vzdělávání v oboru příbuzném tomu, v jakém chtějí složit maturitní zkoušku.

Do středoškolského vzdělávání dále řadíme také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem**. Toto studium, které v denní formě trvá jeden až dva roky, je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem v jiném oboru vzdělání. Dále pak **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, které v denní formě trvá taktéž jeden až dva roky a je určené uchazečům, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru. V ukazatelích věnovaných jednotlivým druhům středoškolského vzdělávání nejsou údaje za zkrácené studium započteny z důvodu jejich nedostupnosti.

Všechny druhy vzdělávání mohou probíhat jak v denní formě, tak v ostatních formách vzdělávání (večerní, dálkové, distanční a kombinované). Skupiny oborů vzdělání jsou v tabulkách 24-9., 24-10. a 24-14. uvedeny podle Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV).

Střední vzdělání s maturitní zkouškou lze v České republice získat též v **konzervatořích**, a sice nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého vzdělávacího programu (určeného pro absolventy základních škol), nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu v oboru tanec (v prvních čtyřech ročnících žáci plní povinnou školní docházku). Závěrečným vykonáním absolutoria v konzervatoři žák získává vyšší odborné vzdělání na konzervatoři a je mu přiznán titul diplomovaný specialista (DiS.).

Tab. 24-17. a 24-18. Vyšší odborné školy

Vyšší odborné školy nabízejí absolventům středního vzdělávání s maturitní zkouškou denní formu vzdělávání ve tříletých oborech (u zdravotnických oborů včetně odborné praxe až tříapůlletých) a dálkovou formu vzdělávání v délce až čtyři roky. Vzdělávání je zakončeno absolutoriem a absolventům je přiznáván titul diplomovaný specialista (DiS.).

V tabulce 24-18. nejsou uvedeny všechny obory vzdělání podle KKOV, ale jen ty, které ve školním roce 2016/2017 studovalo více než 100 studentů.

Tab. 24-19. až 24-32. Vysoké školy

Vysoké školy nabízejí možnosti studia v bakalářských, navazujících magisterských, magisterských a doktorských studijních programech. V tabulkách jsou magisterský a navazující magisterský studijní program označovány souhrnně jako magisterský program.

Studium může mít jak formu prezenčního studia, tak formu studia distančního nebo kombinovaného.

Soustavu vysokých škol tvoří **veřejné** vysoké školy (univerzitního a neuniverzitního typu), dále vysoké školy **soukromé** a vysoké školy **státní** (v současnosti dvě, zřízené Ministerstvem obrany a Ministerstvem vnitra).

V tabulce 24-23. jsou uvedené plné úvazky profesorů a docentů a ostatních pedagogických pracovníků, které jsou hrazené z prostředků kapitoly 333-MŠMT státního rozpočtu. Nejsou zde tedy zahrnuty úvazky hrazené z ostatních zdrojů a z prostředků strukturálních fondů EU (a to ani v případě, že jsou poskytnuty prostřednictvím kapitoly 333-MŠMT státního rozpočtu).

V tabulkách 24-27. až 24-32. jsou jednotlivé vysoké školy řazeny **podle počtu studentů** v roce 2016 (tj. podle údaje, který za veřejné vysoké školy sleduje tabulka 24-29. a za soukromé vysoké školy tabulka 24-31.). V seznamech soukromých vysokých škol nejsou uvedeny všechny instituce, ale jen ty, ve kterých v roce 2016 studovalo více než 200 studentů. Souhrnné údaje za soukromé vysoké školy, ve kterých v roce 2016 studovalo méně než 200 studentů, jsou uvedeny pod „ostatní“.

Tab. 24-33. Veřejné výdaje na školství

Údaje o veřejných výdajích na školství jsou čerpány z údajů kapitoly rozpočtu 333 – MŠMT; 700 – Obce a dobrovolné svazky obcí; krajské úřady; 380 – Okresní úřady (rozpočtová opatření z MŠMT) a kapitol rozpočtu jiných resortů. Data jsou vykazována za kalendářní roky.

Ukazatel **stravování a ubytování žáků** zahrnuje výdaje na stravování žáků mateřských, základních a středních škol a na ubytovací zařízení, vyjma kolejí.

Výdaje na **vysoké školy** zahrnují všechny služby, vč. provozu kolejí, menz a výdajů na vědu a výzkum.

Do výdajů na **státní správu** jsou zahrnuty výdaje na MŠMT, Českou školní inspekci a další organizační složky státu.

Ostatní výdaje zahrnují výdaje na peněžní a statistické služby, domy dětí a mládeže, zařízení výchovného poradenství, tělovýchovu a sport, kulturu, zdravotnictví, ochranu životního prostředí a ekologii apod.

Tab. 24-34. Průměrná měsíční mzda učitelů / akademických pracovníků

Tabulka uvádí průměrné měsíční mzdy/platy bez ostatních osobních nákladů (OON) a ostatních plateb za provedenou práci (OPPP). Data jsou vykazována za kalendářní roky.

Mezi učitele jsou zahrnuti i ředitelé, zástupci ředitelů a výchovní poradci; veřejné vysoké školy uvádějí údaje za akademické pracovníky (nejsou zahrnuti pracovníci kolejí, menz, vysokoškolských zemědělských statků a vysokoškolských lesních statků).

Tab. 24-36. Účast dospělých ve formálním a neformálním vzdělávání

Tabulka uvádí podíl osob ve věku 18–69 let, které se v 12 měsících předcházejících datu dotazování účastnily (ať už v práci či ve volném čase) formálního či neformálního vzdělávání.

Formální vzdělávání je vzdělávání ve formálních vzdělávacích institucích – školách a univerzitách. Je upraveno právními předpisy a zahrnuje navazující stupně vzdělávání (základní, střední a terciární), jejichž dosažení je potvrzováno příslušným osvědčením (vysvědčení, výuční list, maturitní vysvědčení, diplom apod.), které je uznáváno relevantními národními autoritami.

Neformální vzdělávání zahrnuje organizované a institucionalizované vzdělávání pod vedením vzdělávací autority (např. odborného lektora), které probíhá vedle formálních vzdělávacích systémů. Jedná se o různé pracovní i soukromě orientované kurzy, školení, semináře, soukromé lekce apod.

Ekonomická aktivita je určena na základě vlastního zařazení respondenta dle jeho převažující ekonomické aktivity.

Další informace o šetření o vzdělávání dospělých AES a výstupy z něj jsou k dispozici na webových stránkách ČSÚ.

Tab. 24-37. a 24-38. Vzdělávání zaměstnanců ekonomických subjektů

Údaje v tabulkách vypovídají o vzdělávání zaměstnanců ekonomických subjektů s 10 a více zaměstnanci. Do šetření nebyly zahrnuty ekonomické subjekty zařazené podle Klasifikace ekonomických subjektů (CZ-NACE) do sekcí A, O, P, Q, T a U.

Další informace o šetření o vzdělávání zaměstnanců CVTS a výstupy z něj jsou k dispozici na internetových stránkách Českého statistického úřadu.

* * *

Podrobnější informace z oblasti vzdělávání lze získat na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:

– www.msmt.cz/

Další údaje jsou dostupné na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

– www.czso.cz/csu/czso/1-vzdelavani

nebo dalších institucí:

– www.mvcr.cz/ – Ministerstvo vnitra

– www.acr.army.cz/ – Ministerstvo obrany

**Převodní tabulka českého vzdělávacího systému
na mezinárodní klasifikaci vzdělání ISCED 2011**

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Stupeň ISCED-P 2011	Název úrovně ISCED-P 2011	Odpovídající vzdělávací programy českého vzdělávacího systému (případně druh a typ školy, které programy poskytují)
ISCED 0	Vzdělávání v raném dětství	<ul style="list-style-type: none"> - mateřská škola (včetně speciální); - přípravný stupeň základní školy speciální a přípravné třídy základní školy
ISCED 1	Primární vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> - 1. stupeň základní školy, 1. stupeň základní školy speciální
ISCED 2	Nižší sekundární vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> - 2. stupeň základní školy, 2. stupeň základní školy speciální; - 1. a 2. ročník šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmileté konzervatoře; - praktická škola; - kurzy pro získání základů vzdělání, kurzy pro získání základního vzdělání
ISCED 3	Vyšší sekundární vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> - čtyřleté obory gymnázií a lyceí; - 3. až 6. ročník oborů gymnázií šestiletých, 5. až 8. ročník oborů gymnázií osmiletých; - obory středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou; - 5. a 6. ročník osmileté konzervatoře, 1. až 4. ročník šestileté konzervatoře; - nástavbové studium, zkrácené studium s maturitní zkouškou, zkrácené studium s výučním listem; - studium jednotlivých předmětů či ucelených částí učiva na střední škole (má-li osoba status žáka)
ISCED 4	Postsekundární neterciární vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> - pomaturitní kurzy, jednoleté kurzy jazyků s denní výukou; - rekvalifikační kurzy akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy; - kurzy, které vysoké školy organizují pro absolventy středních škol
ISCED 5	Krátký cyklus terciárního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> - 7. a 8. ročník osmileté konzervatoře, 5. a 6. ročník šestileté konzervatoře
ISCED 6	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	<ul style="list-style-type: none"> - vyšší odborná škola; - bakalářské studium na vysokých školách; - další vzdělávání na vysokých školách pro absolventy vyšších odborných škol a bakalářských studijních programů (rozšiřující, nesměřující k udělení titulu)
ISCED 7	Magisterská nebo jí odpovídající úroveň	<ul style="list-style-type: none"> - magisterské a navazující magisterské studium na vysokých školách; - další vzdělávání na vysokých školách pro absolventy magisterských a magisterských navazujících studijních programů (rozšiřující, nesměřující k udělení titulu)
ISCED 8	Doktorská nebo jí odpovídající úroveň	<ul style="list-style-type: none"> - doktorské studijní programy

Podrobnější informace naleznete na: www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011